

MEFISTOFEL I ZEMLJOTRESI - GA 107

Rudolf Štajner, Berlin, 1. januar 1909.

Tema današnjeg predavanja je duboko okultnog karaktera, naslovljena - u početku bi se moglo činiti čudno - kao: „Mefistofel i zemljotresi“. Videćemo da ne samo da nas problem lika Mefistofela vodi u duboku oblast okultizma, već da isto važi i za problem zemljotresa ako je objašnjen sa duhovnog gledišta. Već sam govorio ovde a i na nekoliko drugih mesta o unutrašnjosti Zemlje i takođe se pominjalo i pitanje zemljotresa. Sada ćemo problemu tih najtragičnijih događaja na Zemljinoj površini pristupiti sa još jedne strane.

Lik Mefistofela, koji će danas biti naše polazište, poznat vam je svima iz Geteovog Fausta. Znaete da je Mefistofel biće - nećemo danas ulaziti u to koliko se poetska prezentacija podudara sa okultnim činjenicama - lik koji se u drami javlja kao zavodnik i kušač Fausta o kome se, na neki način, može misliti kao o predstavniku čoveka koji stremi da dosegne visine postojanja. U predavanjima o Geteu takođe sam ukazao koji duhovni vidik se otkriva u sceni „Put do Majki“, gde Mefistofel u svojoj ruci drži ključ koji daje pristup tamnoj, podzemnoj oblasti gde prebivaju Majke. Sam Mefistofel ne može da uđe u tu oblast. On samo ukazuje da u toj tajanstvenoj oblasti nema razlike između „ispod“ i „iznad“:

„Uroni dakle! Mogao bih jednako reći, penji se!
To je sasvim isto.“

Takođe znamo da u karakterizaciji te oblasti, Mefistofel koristi reč „podzemlje“, „ništavilo“. U izvesnom smislu, dakle, on predstavlja duh koji bi u tom „ništavilu“ tražio nešto što mu je bezvredno. Faust odgovara onako kako bi danas svaki pravi tragalac mogao da odgovori materijalističkom misliocu: „U tom ništavilu nadam se naći sve.“

Istraživači Getea pokušavali su da nađu ključ za lik Mefistofela. Na drugim predavanjima rekao sam da će se objašnjenje imena Mefistofel naći u hebrejskom jeziku, gde je „Mefiz“ reč korišćena za onog ko ometa, ko kvvari, a „topel“ za onog ko laže. Stoga o tom imenu moramo misliti kao da pripada biću koje čoveku donosi iskvarenost i prepreke i duh je neistine, obmane i iluzije.

Svako ko pažljivo čita „Prolog na nebu“, u uvodu Fausta, može da vidi da on sadrži reči koje se protežu takoreći preko hiljada godina. Gete je pustio da reči izgovorene između Gospoda i Jova iz Knjige o Jovu ponovo odjeknu na početku Fausta. U Knjizi o Jovu čitamo da je Jov dobar, čestit i pobožan čovek i o tome kako se sinovi Gospodara svetla predstavljaju pred Njim. Među njima je izvesni neprijatelj Svetla. U razgovoru između neprijatelja Svetla i Gospoda, ovaj neprijatelj Svetla kaže da je „išao tamo-amo Zemljom“, tražeći i pokušavajući mnoge stvari. Gospod pita: „Jesi li vidio slugu mogega Jova?“ i neprijatelj Svetla - jer tako ćemo ga zvati - Gospodu odgovara da Jova zna i da bi ga zasigurno mogao skrenuti od dobra i odvesti u propast. Ovaj duh treba iz dva pokušaja da pristupi Jovu a zatim ga ščepa pomoću ozleđivanja fizičkog tela. Na to izričito ukazuje kada kaže Gospodu: „Zgrabi njegov imetak i on neće pasti; ali dodirni njegovu kost i njegovo meso i on će pasti!“ Ko ne čuje odjek toga u Faustu kada se Gospod obraća Mefistofelu u „Prologu na nebu“: „Znaš li Fausta, slugu mog!“ I zatim čujemo odgovor duha koji kao u Knjizi o Jovu dolazi pred Gospoda, kada Mefistofel izjavljuje da Fausta može lagano voditi putem, da ga može skrenuti sa staze koja vodi do dobra. Ovde slušamo zvukove koji u skladu zvuče kroz vekove.

Kada ste razmišljali o liku Mefistofela, mogli ste se često upitati: Ko je, zapravo, Mefistofel? Ozbiljne pogreške se tu prave, greške koje doduše mogu da budu ispravljene jedino dubljim, okultnim uvidom. Sâmo ime sugeriše da je Mefistofel udružen sa đavolom, ili s idejom đavola, jer reč „topel“ je ista kao i „Teufel“ - (nemački) đavo. Ali drugo pitanje - i ovde dolazimo do ozbiljne zablude koja se često pojavljuje u objašnjenjima lika Mefistofela - drugo pitanje je: da li Mefistofel može da bude izjednačen sa duhom koga znamo kao Lucifera, koji je tokom lemurske epohe pristupio ljudskom rodu zajedno sa svojim jatom i takoreći se ukopao u proces evolucije? Prevladavajuća sklonost u Evropi je izjednačiti lik Mefistofela, kakav se pojavljuje u Geteovom Faustu ali takođe i u ranijoj narodnoj književnosti (narodne igre, lutkarske igre i tako dalje), sa Luciferom. Mefistofel je svuda dobro poznat lik, i pitanje je: da li je on sa svojim ja-tima identičan sa Luciferom i njegovim jatima? Drugim rečima: da li je učinak uticaja Mefistofela na čoveka isti kao i onaj Lucifera? - To je pitanje danas pred nama.

Znamo kada je Lucifer pristupio čoveku. Proučavali smo tok ljudske evolucije na Zemlji kroz epohu kada su se Sunce sa njegovim bićima, a naknadno i Mesec, odvojili od Zemlje zajedno sa snagama koje bi

dalji razvoj za ljude činile nemogućim. I naučili smo da su mu u vreme dok čovek još nije bio spreman da njegovo astralno telo postane nezavisno, pristupili Lucifer i njegova jata. Učinak na čoveka je bio dvostruk. Bilo je to pred kraj lemurske epohe kada je, u svom astralnom telu, čovek bio stvarno izložen uticajima koji dolaze od Lucifera. Da Lucifer nije pristupio, čovek bi, istina, bio zaštićen od određenih zala ali ne bi stekao ono što mora biti ubrojano u jedno od njegovih najvećih blagoslova.

Značaj Luciferovog uticaja postaje očigledan kada se upitamo šta bi se dogodilo da od vremena lemurske epohe nije bilo luciferskog uticaja, da je Lucifer sa svojim jatima ostao odvojen, po strani od evolucije ljudi! Do sredine atlantske epohe čovek bi evoluirao kao biće koje bi se u svakom impulsu svog astralnog tela potčinio uticajima određenih duhovnih bića višeg ranga nego što je on; ta bića bi zadržala svoju prevlast nad njim sve do sredine atlantske epohe. Da se to dogodilo, čovekove sposobnosti opažanja i spoznaje ne bi mogle da budu usmerene na materijalni svet sve do mnogo kasnijeg perioda. Tokom lemurske i rane atlantske epohe, nikakva strast, nikakva žudnja ne bi se pojavila iz njegovih čulnih opažanja; suočio bi se sa svetom čula takoreći u stanju nevinosti, u svakom delu potčinjen impulsima koje su mu usadila viša duhovna bića. Impulsi koji ga podstiču na delo ne bi bili potpuno iste prirode kao oni od današnjih viših životinja, već više duhovni. Svako njegovo delo na Zemlji bilo bi podstaknuto, ne samo impulsima, već i nekom vrstom duhovnog instinkta. Kako sada stoje stvari, pod uticajem Lucifera čovek je ranije došao na stepen na kome je mogao da kaže: To je zadovoljstvo i privlači me, a to mi je odvratno! Dostigao je stepen kada sledi vlastite impulse ranije nego što bi to inače bio slučaj; on postaje nezavisno biće, sa jednom merom unutrašnje slobode. Posledica je bila da je na neki način bio odvojen od duhovnog sveta. Da bismo bili sažeti, mogli bismo reći: Bez tog uticaja Lucifera, čovek bi ostao produhovljena životinja - životinja koja bi postepeno razvila oblik uzvišeniji i lepši nego što se može razviti od čoveka pod uticajem Lucifera. Čovek bi ostao daleko više anđeosko biće da luciferski uticaj nije delovao u lemurskoj epohi; ali s druge strane, viša bića bi ga vodila kao na uzici. U sredini atlantske epohe nešto bi ga iznenada zadesilo: njegove oči bi se potpuno otvorile, tepih celog materijalnog sveta čula prostirao bi se oko njega - ali zureći u njega on bi simultano opažao božansko-duhovno, božansko-duhovni svet iza svakog fizičkog predmeta. Ako bi, dakle, u njegovom bivšem stanju zavisnosti čovek pogledao

natrag na krilo božanskog odakle je potekao, posmatrajući bogove svetla kako šalju zračenje u njegovu dušu, upućujući ga i vodeći ga, za njega bi došlo do nečega - ovo nije samo slika već u velikom stepenu odgovara stvarnosti - naime, svet čula bi pred njim bio providan, otkrivajući iza sebe ona druga božansko-duhovna bića koja su zauzela mesto onog što je sada izgubljeno. Jedan duhovni svet bi se iza njega zatvorio a novi duhovni svet bi se pred njime otvorio. Čovek bi ostao dete u rukama viših, božansko-duhovnih bića; u ljudskoj duši nezavisnost ne bi bila uspostavljena.

To se nije dogodilo jer je Lucifer pristupio čoveku i deo duhovnog sveta koji je u pozadini, učinio za njega nevidljivim. Lični instinkti, strasti i žudnje koje se javljaju u čovekovom astralnom telu raširili su oblak tame nad duhovnim bićima sveta iz koga je čovek rođen i koji bi mu inače ostali neprestano vidljivi.

Stoga u onim velikim proročistima u drevnoj Atlantidi posvećenici su se upravo pripremali da posmatraju onaj deo duhovnog sveta koji je bio prikriven kao rezultat uticaja Lucifera. Cilj ove pripreme koju su pretrpeli čuvari i učenici drevnih proročišta u atlantskim misterijumima bio je da im se omogući da opažaju onaj deo duhovnog sveta, koji se kao posledica uticaja Lucifera na astralno telo čoveka povukao iz njegovog pogleda. I vidljivi su takođe bili oni likovi koje je čovek video u raznim stanjima duše koja idu uporedo sa inicijacijom, likovi koji iz sveta svetla prodiru u naš svet prekriveni odorom iz astralnog sveta. U drevnim proročistima atlantski posvećenik posmatrao je u duhu one likove koji su zaista bili duhovna bića višeg ranga nego on - bića koja nisu sišla u fizički svet i koja su stoga ostala nevidljiva običnom pogledu kada su se čovekove oči prerano otvarale. Ali pošto je sam Lucifer bio protivnik tih svetova svetla, bilo je neizbežno da i on takođe bude vidljiv posvećenicima; i jata Lucifera su bila vidljiva Atlantidanima koji su u njihovoj maglovitoj, vidovitoj svesti, u stanju spavanja i u uslovima na pola puta između spavanja i budnosti, mogli da budu premešteni u duhovni svet. Kada je deo sveta svetla bio dostupan tim atlantskim ljudima, deo sveta suprotstavljenog svetlu svetla je takođe bio vidljiv; jata Lucifera su bila vidljiva - ne sam Lucifer. Oni plemeniti likovi koji pri-padaju svetlu svetla bili su fascinantni i veličanstveni u njihovoj astralnoj odeći kao što su oni iz suprotstavljenog sveta obmane bili užasni i strašni.

Takav je bio uticaj Lucifera u evoluciji čovečanstva koji je učinio mogućim da čovek padne u grešku i zlo ali takođe i da stekne slobodu. Da nije bilo uticaja Lucifera, do uslova koje sam opisao

došlo bi sredinom atlantske epohe: tepih čulnog sveta bio bi raširen pred čovekom; mineralno, biljno i životinjsko carstvo bili bi mu materijalno vidljivi; i pojave prirode i neba, gromovi, munje, oblaci, vazduh - sve bi to takođe bilo vidljivo spoljnom pogledu. Ali iza svega toga bila bi nepogrešiva prisutnost božansko-duhovnih bića. Pošto je uticaj Lucifera već prethodno delovao na čovekovo astralno telo, od Lemurskog doba do Atlantskog perioda, njegovo fizičko telo - koje je tada bilo sposobno da se preobražava - nije moglo da postane neposredni instrument za tepih čulno-fizičkog sveta, koji bi se sada širio tako da iza njega duhovni svet postane vidljiv. I tako čovek nije mogao odmah da vidi fizički čulni svet u obliku u kojem bi mu se odjednom otkrio kao duhovni svet. Tri niža carstva prirode leže oko njega; fizički svet postao poput vela nad duhovnim svetom. Čovek nije mogao, niti može do današnjeg dana, da gleda neposredno u duhovni svet.

Ali pošto je čovek prošao kroz ovu evoluciju, u sredini atlantske epohe mogao je da se na-metne drugačiji uticaj - uticaj sa sasvim druge strane i ne treba ga mešati s onim od Lucifera i njegovih jata. Premda je Lucifer bio prvi koji je omogućio čoveku da ga zgrabi ovaj drugi uticaj, premda je Lucifer uzrokovao da ljudsko fizičko telo postane gušće nego što bi to inače postalo, ipak je bilo nužno da još jedan uticaj pristupi čoveku da ga potpuno uvede u materijalni svet čula, da bi mu potpuno zatvorio duhovni svet tako da je bio vođen do iluzije: Ne postoji drugi svet osim sveta materijalnog postojanja koji se širi ispred mene!

Od sredine atlantske epohe protivnik sasvim različitog karaktera od Lucifera pristupio je čoveku, naime biće koje širi takvu maglu i tamu oko njegovih sposobnosti opažanja da on ne čini nikakav napor, niti razvija ikakvu težnju da pronikne u tajne sveta čula. Ako sebi predstavite da pod uticajem Lucifera čulni svet postaje kao veo, pod uticajem tog drugog bića fizički svet u njegovoj ukupnosti postaje kao gusta kora, zatvarajući duhovni svet. Samo su atlantski posvećenici mogli, zahvaljujući pripremi kojom su prošli, da probiju taj gusti prekrivač materijalnog, fizičkog sveta.

Vesti o snagama koje su pristupile čoveku da bi pomračile njegov pogled na drugu stranu božanskog postojanja, donesene su nam po prvi put u učenjima koje je svojim sledbenicima i učenicima dao Zaratustra, veliki vođa drevnih Persijanaca. Misija Zaratustre bila je da usadi kulturu u narod koji, za razliku od drevnih Indijaca, nije po prirodi stalno žudeo za duhovnim svetom. Misija Zaratustre bila je da pruži svom narodu kulturu usmerenu na svet čula, ciljajući na

ovladavanje materijalnim svetom preko sredstava zavisnih od truda i napora fizičkog čoveka. Dakle, u kulturi drevne Persije čovek je bio manje podložan uticaju Lucifera nego uticaju tog bića koje je od sredine atlantske epohe pristupilo čoveku, s rezultatom da su mnogi od po-svećenika u to vreme posrnuli u praktikovanje nekog oblika crne magije; zavedeni na stranputicu tim iskušenjem, ono što im je bilo dostupno iz duhovnog sveta zloupotrebili su u svrhu fizičko-materijalnog sveta. Moćni uticaj sila crne magije, koji je konačno doveo do uništenja Atlantide, ima svoje poreklo u iskušenjima tog bića o kojem je Zaratustra učio svoj narod kao o Ahrimanu („Angra Mainju“), bića koje je suprotstavljeno Bogu svetla objavljenom od Zaratustre kao „Ahura Mazda“, „Velika Aura“.

Ta dva bića - Lucifera i Ahrimana - treba jasno razlikovati jedno od drugog. Jer Lucifer je biće koje se odvojilo od nebeskih duhovnih bića posle odvajanja Sunca, dok se Ahriman već bio otrgnuo pre odvajanja Sunca i oličenje je sasvim drugačijih moći. Rezultat uticaja Lucifera u lemurskoj epohi bio je samo kvarenje sposobnosti, koje su još uvek bile u posedu čoveka u atlantskoj epohi, da manipuliše snagama vazduha i vode. U mojoj knjizi pod naslovom Iz Akaša hronike pročitacete da su u atlantska vremena snage semena u biljci i životinji još uvek bile pod čovekovom dominacijom i mogle su da budu izvučene baš kao što sile korišćene u obliku pare za pokretanje mašina mogu danas da budu izvučene iz mineralnog uglja. Rekao sam vam da kada su ove sile izvučene one su na tajanstven način povezane sa prirodnim silama u vetru, vremenskim prilikama i slično; i ukoliko ih čovek primenjuje u svrhe suprotne od božanskih namera, te prirodne sile su pozvane da deluju protiv njega.

Tu leži uzrok atlantske poplave i uništenja izazvane snagama prirode koje su dovele do nestanka celog kontinenta Atlantide. Ali čak i pre tog vremena, čovek je izgubio prevlast nad snagama vatre i moć da ih ujedini sa određenim tajanstvenim snagama zemlje. Moć nad snagama vatre i zemlje u određenoj kombinaciji već se bila povukla od čoveka. Ali sada - preko uticaja Ahrimana i njegovih saboraca - on je opet stekao određenu vlast nad snagama vatre i zemlje, sa strašnim posledicama. I mnogo toga što se može čuti o upotrebi vatre u drevnoj Persiji povezano je sa ovim što vam sada govorim. Mnoge sile koje su primenjene u crnoj magiji i povezane su s tim, vodile su do rezultata da je čovek ščepao sile potpuno drugačije prirode i tako stekao uticaj nad vatrom i zemljom, sa strašnim i razornim rezultatima. Praktikovanje crne magije od

naslednika Atlantida u drevnoj Persiji još bi bilo efikasno da učenje Zaratustre nije otkrilo kako Ahriman, kao suprotstavljena sila, hvata čoveka u zamku i zamagljuje njegov pogled na duhovnu stvarnost iza sveta čula. Tako vidimo da je na veliki deo postatlantske kulture, tj. preko Zaratustre i njegovih sledbenika, izvršen veliki uticaj, tako da je, s jedne strane čovek podučan delovanju uzvišenog Boga svetla prema kome se treba okrenuti, a s druge strane, zloj moći Ahrimana i njegovih jata.

Ahriman deluje na čoveka na bezbrojne, beskonačno raznolike načine. - Rekao sam vam da je događaj Misterije na Golgoti bio trenutak od najviše važnosti za evoluciju sveta. Hrist se pojavio u oblasti u koju čovek ulazi posle smrti, gde je uticaj Ahrimana još snažniji nego u sve-tu oko čoveka ovde na Zemlji između rođenja i smrti. U oblasti postojanja između smrti i ponovnog rođenja, Ahrimanovi uticaji su delovali na čoveka strašnom, poraznom snagom. I da se ništa drugo nije dogodilo, krajnja tama bi postepeno zatvorila čoveka u 'oblast senki', kako su to tačno odredili drevni Grci. Stanje potpune izolacije, koje vodi do jačanja egoizma nastalo bi između smrti i ponovnog rođenja; čovek bi se u novom životu rodio kao strašan egoista. Stoga je više od govorne figure reći da se posle događaja na Golgoti, u trenutku kada je krv tekla iz rana, Hrist pojavio u tamošnjem svetu, u oblasti senki, i Ahrimana bacio u okove. Premda je uticaj Ahrimana ostao i zaista je izvor sveg materijalističkog razmišljanja od strane ljudi, iako taj uticaj može da bude paralisan jedino ako ljudi u sebe prime snagu koja proističe iz Misterije na Golgoti, ipak iz tog događaja mogu izvući snagu koja im omogućava da ponovo nađu svoj put u božanski-duhovni svet.

Dakle, prema Ahrimanu je sposobnost ljudske spoznaje bila primarno usmerena. Ahriman je bio biće čije su postojanje ljudi naslućivali, biće o kojem su imali neko znanje kroz kulturu koju je uveo Zaratustra; i otuda se znanje o Ahrimanu širilo među druge narode i u njihov svet ideja. Ahriman se sa svojim jatima pojavljuje kao lik pod najrazličitijim imenima među civilizovanim narodima. I zahvaljujući naročitim uslovima stečenim u duši evropskih naroda, koji su ostali najviše u pozadini migracija od zapada na istok, koji su bili manje pogođeni onim što se zbilo u drevnoj indijskoj, drevnoj persijskoj, egipatskoj i čak i u grčko-latinskoj kulturi - zahvaljujući tim okolnostima među evropskim narodima iz kojih će se roditi peta kulturna epoha, tamo je prevladavala sklonost duše koja je gledala Ahrimana samo kao lik strave. I dok su usvojena mnoga različita

imena - kao na primer, „Mefistofel“ među jevrejskim narodom - u Evropi lik Ahrimana postaje „đavo“ u njegovim raznim oblicima. Očigledno, stoga, mi ovde posmatramo povezivanje događaja u duhovnim svetovima i mnogi koji tvrde da su iznad srednjovekovnog praznoverja dobro će učiniti ako zapamte reči iz Fausta:

„Đavola ne nanjuši nikada taj svet, pa čak ni kad ih već za okovratnik ščepa“.

Upravo zato jer je čovek zatvorio duhovne oči za taj uticaj tako mu je potpuno podlegao. Geteov „Mefistofel“ je niko drugi nego lik Ahrimana i ne sme da se pomeša sa Luciferom. Sve greške koje tu i tamo niču u objašnjenjima Fausta dolaze iz ove zbrke - premda je Lucifer zaista bio prvi koji je utro put za uticaj Ahrimana. Stoga smo u proučavanju Ahrimana vođeni do izvornog uticaja Lucifera, čija priroda može postati jasna posle dugih pripremnih napora koji su učinjeni da bismo razumeli tu intimnu vezu.

Fina razlika između dva bića ne sme da se previdi. Suštinska stvar je da je, u osnovi gledano, Lucifer doveo čoveka pod uticaj snaga povezanih samo sa vazduhom i vodom; dok ga je Ahriman-Mefistofel podvrgnuo uticaju daleko smrtonosnijih snaga, a civilizacije koje neposredno dolaze videće pojavu mnogih stvari povezanih sa uticajem Ahrimana. Putem tog uticaja tragalac za duhom, koji ne stoji na čvrstim i sigurnim temeljima, može lako postati plen najstrašnije iluzije i obmane. Jer Ahriman je duh koji nastoji da širi obmanu kao pravu prirodu čulnog sveta, posebno kao izraz duhovnog sveta. Kada čovek ima tendenciju za abnormalna, mesečarska stanja ili kroz određeno pogrešno školovanje probudi okultne snage čime je in-tenziviran egoizam, tada Ahriman ili Mefistofel ima spreman uticaj upravo na te okultne snage, uticaj koji ubrzo može postati nadmoćno jak. Dok uticaj Lucifera može dovesti samo do to-ga da mu se ono sa čime se čovek suočava iz duhovnog sveta (a to važi takođe i za onoga ko primi pogrešno školovanje) pojavljuje kao astralna forma vidljiva astralnom telu, manifestacije zbog uticaja Ahrimana izlaze na svetlo u tome što se zli uticaji na fizičko telo utiskuju u etersko telo i zatim postaju vidljivi kao fantomi.

Stoga, kod od uticaja Ahrimana imamo posla sa snagama mnogo niže prirode nego što su to uticaji Lucifera. Uticaji Lucifera nikada ne mogu postati zlo kao uticaji Ahrimana i onih bića koja su povezana sa snagom vatre. Uticaj Ahrimana ili Mefistofela može dovesti do toga da je u cilju sticanja okultnog znanja čovek izazvan, na primer, da preduzme određene mere sa svojim fizičkim telom. Metoda koja se sastoji u upotrebi i zloupotrebi fizičkog tela je najveće zlo koje

je moguće primeniti u svrhu sticanja okultne moći. Činjenica je da je u određenim škola-ma takva praksa podučavana u izobilju. Jedna on najstrašnijih izopačenosti kojoj čovek može da bude izvrnut javlja se kada su sile fizičkog tela uzete kao početna tačka okultnog školovanja.

Ovde nije moguće ući u pojedinosti osim naznake da sve mahinacije koje se na bilo koji način sastoje od zloupotrebe snaga fizičkog tela proizlaze od uticaja Ahrimana; i pošto učinak toga prodire u čovekovo etersko telo, ono deluje kao svet fantoma, što je ništa drugo nego odeća onih snaga koje vuku čoveka dole na nivo ispod onog od pravog čoveštva. Gotovo sva-ka drevna kultura - indijska, persijska, egipatska, grčko-latinska - ima svoj period dekadencije; tako isto i misterije, kada misterijska tradicija nije više očuvana u svojoj čistoti. Tokom tog perioda mnogi od onih koji su bili, ili učenici posvećenika ali nisu mogli da ostanu na njihovom nivou, ili ljudi kojima su tajne misterija nezakonito izdane, pali su na izopačen i zao put. Centri crne magije i njene snage proizlaze iz tih uticaja i istrajali su do dana današnjeg.

Ahriman je duh laži, duh koji pred čoveka priziva iluzije, radeći zajedno sa svojim saradnicima u duhovnom svetu. Sam Ahriman nije opsena - daleko od toga! Ali ono što je prizvano pred čovekove oči od duha pod njegovim uticajem - to je opsena, iluzija. Kada čovekove želje i strasti teku zlim putevima i on se u isto vreme na bilo koji način podvrgne okultnoj praksi, ta-da okultne sile koje su probuđene prodiru u etersko telo i najrazornije, najgore moći javljaju se među prividnim slikama koje same često mogu biti veličanstvene, ulivati strahopoštovanje. Toliko je strašan uticaj Ahrimana na čoveka.

Iz onog što je rečeno možete zaključiti da je kroz dolazak Hrista, Ahriman bio bačen u okove - ako to može tako da se kaže - ali samo, naravno, za one koji neprestano teže da proniknu u misteriju Hrista. A izvan snaga koje struje od misterije Hrista, zaštita u svetu protiv uticaja Ahrimana stalno će se smanjivati. U izvesnom smislu - a mnogi znakovi to nagoveštavaju - naša epoha treba da razreši te uticaje Ahrimana. U izvesnim okultnim učenjima Ahrimanova jata se takođe nazivaju asurama. To su, naravno, zle asure koje su u određeno vreme otpale od evolucijskog puta asura koje su obdarile čoveka ličnošću. Već je napomenuto da su to duhovna bića koja su se odvojila od evolucije Zemlje pre odvajanja Sunca.

Do sada smo opisivali samo užasan uticaj koji Ahriman može izvršiti na određene abnormalne procese razvoja, onaj koji se odvija duž

okultnih puteva. Međutim u određenom pogledu celo čovečanstvo je došlo pod uticaj Ahrimana tokom druge polovine atlantske epohe. Cela postatlantska epoha ima u sebi, u izvesnom smislu, posledice uticaja Ahrimana - u jednoj oblasti Zemlje više, u drugoj manje. Ali uticaj Ahrimana se svuda isticao i sva učenja koja su narodima dali drevni posvećenici u vezi sa duhovima svetla, koji su protivnici Ahrimana, dali su prvenstveno da bi se ti narodi izvukli od uticaja Ahrimana. To je bilo dobro, mudro sprovedeno vaspitanje čovečanstva.

Ali nemojmo zaboraviti da je od tog vremena sudbina Ahrimana u izvesnom smislu bila is-prepletena sa sudbinom čovečanstva, a raznovrsna događanja, o kojima neinicirani ne mogu ništa da znaju, celu karmu čovečanstva drže u stalnoj vezi sa karmom Ahrimana. Da bismo razumeli ono što će sada biti rečeno, morate shvatiti da pored karme koja pripada svakom po-jedinom čoveku, na svakom stepenu postojanja postoji opšti karmički zakon. Sve kategorije bića imaju svoju karmu - karma jedne razlikuje se od karme druge. Ali karma deluje kroz svaku oblast postojanja i postoje stvari u karmi čovečanstva, u karmi naroda, zajednice ili druge grupe ljudi, na koju treba gledati kao na kolektivnu karmu, tako da u određenim okolnostima pojedinac može da bude zahvaćen kolektivnom karmom. Neće uvek biti lako, za onog ko ne može da prodre do korena stvari, tačno razabрати gde uticaji snaga o kojima se radi leže u slučaju ljudi zahvaćenih takvom sudbinom. Pojedinac unutar neke zajednice može da bude potpuno nedužan što se tiče njegove vlastite karme; ali pošto stoji unutar polja kolektivne karme, može ga zadesiti nesreća. Ako je, međutim, potpuno nedužan, kompenzacija će biti u kasnijim inkarnacijama.

U širem odnosu moramo gledati ne samo na karmu prošlosti već takođe misliti i na karmu budućnosti. Strašna kob može zadesiti grupu ljudi; razlog zašto upravo ta grupa treba da pretrpi takvu sudbinu neće se otkriti. Neko ko bi bio sposoban da istraži karmu pojedinca u određenim okolnostima neće moći da nađe ništa što bi moglo voditi do te tragične sudbine, jer niti karme su izuzetno složene. Uzrok takvih karmičkih događaja može ležati daleko, daleko - ali ipak je povezan sa tim ljudima. I može biti da je cela grupa, iako nedužna, bila zahvaćena ne-kom kolektivnom karmom koja nije mogla da dostigne prave krivce, jer okolnosti to nisu činile mogućim. U takvim slučajevima jedino što se može reći je ovo: U ukupnoj karmi pojedinca, sve je na kraju krajeva izbalansirano, uključujući ono što ga snađe bez krivice s njegove strane; sve je

upisano u njegovoj karmi i kompenzacija u punom smislu biće u budućem vremenu. - Dakle, u razmatranju zakona karme moramo takođe uzeti u obzir karmu budućnosti. Takođe se ne sme zaboraviti da čovek nije izolovano biće već svaki pojedinac mora zajednički da deli kolektivnu karmu čovečanstva. Moramo, isto tako, zapamtiti da je čovek, zajedno sa čovečanstvom, povezan sa onim hijerarhijama bića koje nisu ušle u fizički svet i da je takođe uvučen u karmu hijerarhija. U sudbinama čovečanstva u duhovnom svetu veliki deo čine veze koje ne treba tražiti u neposrednim okolnostima, ali karmičke posledice se neminovno događaju. Od druge polovine atlantske epohe, karma Ahrimana je povezana sa karmom čovečanstva. Gde su, dakle, dela Ahrimana, pored svega što je iskovao u telima ljudi da bi širio fantome i iluziju nad celim svetom čula? Gde su ta druga dela?

Sve na svetu ima, takoreći, dve strane, jedna se više odnosi na čoveka kao duhovno biće, a druga na ono što se razvilo kao carstvo prirode oko njega. Zemlja je arena čovekovog postojanja. Oku duha ova Zemlja se otkriva kao kombinacija različitih slojeva ili nivoa. Najviši spoljni sloj se zove „mineralna Zemlja“ ili „mineralni sloj“ jer sadrži samo takve supstance kakve se mogu naći na tlu pod našim nogama. To je najplići sloj, relativno govoreći. Zatim počinje „tečna Zemlja“, čija je materijalna konstitucija potpuno drugačija od one od „mineralnog“ sloja iz-nad njega. Ovaj drugi sloj je, takoreći, obdaren unutrašnjim životom; i samo zato jer je čvrsti, mineralni sloj raširen preko njega unutrašnje snage drugog sloja se drže na okupu. Ako bi bile puštene trenutno bi se raspršile u kosmički prostor. Taj sloj, dakle, leži pod ogromnim pritiskom. Treći sloj je „vazдушna Zemlja“. To nije materijalni vazduh kakav se javlja na Zemljinoj površini već je u tom trećem sloju sama supstanca prožeta unutrašnjim silama, uporedivim jedino sa strastima, unutrašnjim žudnjama i impulsima čoveka. Dok na Zemlji samo bića kao životinje ili ljudi mogu da razviju strasti, ovaj treći sloj je - baš kao što su supstance Zemlje prožete silama magnetizma i topline - u materijalnom smislu prožet silama sličnim onima koje po-znajemo kao ljudske i životinjske strasti i impulse. Četvrti ili „oblikotvorni sloj“ tako je nazvan jer sadrži materijal i sile onoga što se sreće u mineralnom delu Zemlje kao entiteti ukalupljeni u oblik. A osobina petog sloja, ili „zemlja plodnosti“ je da čak i kao materijal vrvi neizmernom plodnošću. Ako biste se dočepali dela ovog sloja on bi neprestano slao nove impulse, nova klijanja; bujna plodnost je unutrašnje svojstvo ovog sloja. Zatim dolazimo do

šestog sloja, „vatrene (ognjevite) Zemlje“, koji sadrži kao „supstance“ unutar sebe sile koje mogu da dovedu do strašne pustoši i uništenja. Zapravo je u ove sile bila proterana prvobitna vatra.

U ovaj sloj i iz ovog sloja deluje oblast Ahrimana - u materijalnom smislu. Ono što se ispoljava u pojavama spoljne prirode, u vazduhu i vodi, u formacijama oblaka, u munji i gromovima - sve to je, takoreći, poslednji ostatak na Zemljinoj površini onih sila koje su već bile povezane s drevnim Saturnom i odvojene od Zemlje zajedno sa Suncem. Sa onim što deluje u tim silama, unutrašnje vatrene snage Zemlje stavljene su u službu Ahrimana. Tamo on ima središte svoje aktivnosti; i dok njegovi duhovni uticaji nalaze put do duša ljudi i vode ih u grešku, vidimo kako Ahriman - u određenom smislu okovan - ima određeno žarište svoje aktivnosti u unutrašnjosti Zemlje. Ako ćemo da razumemo tajanstvenu vezu onoga što se dogodilo na Zemlji pod uticajem Ahrimana i što je vlastita karma Ahrimana postala kao posledica toga, u potresima i podrhtavanjima Zemlje trebalo bi da prepoznamo vezu između bolnih, tragičnih događanja u prirodi i snage koja dominira Zemljom. Ta ispoljavanja su nešto što je preostalo iz drevnih vremena kao reakcija na Zemlji protiv dobrih bića svetlosti.

Tako su aktivne snage udružene sa bićima koja su bila potisnuta daleko od njihove veze sa Zemljom u vreme kada su dobra bića svetlosti utemeljila blagotvorne pojave oko zemaljske kugle, i u izvesnom smislu možemo prepoznati odjeke tih vatrenih snaga koje su u ranija vremena bile povučene od čovekove kontrole u onome što izaziva vatra u tako strašnim objavama prirode. S obzirom da je karma Ahrimana povezana sa onom od čovečanstva od vremena Atlantide, ne bi trebalo da se sugeriše da ikakvu krivicu treba pripisati onima koji su žrtve onog što je karma Ahrimana prizvala. Takva događanja su povezana sa kolektivnom karmom čovečanstva koju pojedinac takođe mora da deli. Uzroci koji deluju na konkretnim lokalitetima kao delovanje karme Ahrimana često leže potpuno drugde. Međutim ta konkretna mesta su ona koja obezbeđuju nužnu priliku.

Tu vidimo vezu koja izgleda kao da je ostatak katastrofa koje je čovečanstvo pretrpelo u dalekoj prošlosti. Moć delovanja na vatru koju je čovek ranije posedovao, oduzeta je od njega. Dakle, drevna Lemurija je stradala zbog vatrene strasti ljudi. Ista vatra koja je sada dole tada je bila gore; povukla se sa Zemljine površine i ista vatra koja izlazi kao vrsta ekstrakta iz prvobitne vatre je

anorganska, mineralna vatra današnjice. Tako je isto bilo i sa snagama koje deluju kroz vazduh i vodu koje su opet, putem strasti čoveka, dovele do atlantskih katastrofa. Te katastrofe su bile prizvane kolektivnom karmom čovečanstva ali je ostatak ostao i taj ostatak budi odjeke onih ranijih katastrofa. Naše vulkanske erupcije su ništa drugo nego odjeci tih katastrofa. Ali nikada ne bi trebalo da iko prikači i najmanju krivicu žrtvi takve nesreće ili da uskrati saosećanje u punoj meri. Antroposofu mora biti apsolutno jasno da karma tih pojedinaca nema ništa sa krivicom za katastrofe i nikada se ne sme uzdržati od pomoći bilo kome zato jer - recimo trivijalno - veruje u karmu i stoga pretpostavlja da je sudbinu prizvao sam čovek. Karma od nas zahteva da pomognemo ljudima, jer možemo biti sigurni da naša pomoć znači ne-što što je zapisano u njihovoj karmi i okrenuće tu karmu u povoljnijem smeru. Razumevanje koje je zasnovano na prepoznavanju karme nužno vodi do saosećanja; naše saosećanje za žrtve takvih katastrofa biće sve veće, jer nam naše znanje govori da postoji kolektivna karma čovečanstva zbog koje pojedinci moraju patiti, da baš kao što su ti događaji dovedeni od čovečanstva kao celine, tako i čovečanstvo mora biti odgovorno za njih; takvu sudbinu moramo gledati kao našu vlastitu i pomoći ne samo iz spontanog impulsa već što znamo da smo uključeni u karmu čovečanstva i imamo udela u nastaloj krivici!

Jutros mi je uručeno pitanje o zemljotresima. Pitanje ide ovako: „Kakvo je okultno objašnjenje zemljotresa? Da li oni mogu da se predvide? Ako konkretne katastrofe mogu da se predvide, zašto ne bi bilo moguće unapred dati neko upozorenje? Takvo upozorenje bi moglo biti neefikasno prvi put ali sigurno ne i drugom prilikom“. Možda ćete se setiti nečega što je rečeno na kraju predavanja o unutrašnjosti Zemlje o mogućnosti zemljotresa. Nećemo to sada uzeti u obzir već ćemo ići direktno na pitanje. To u stvarnosti ima dve strane. Jedna je: Da li se iz okultnih veza koje se mogu razaznati, zemljotresi mogu predvideti? Odgovor je da znanje o takvim stvarima spada u najdublju oblast tajne nauke. U odnosu na konkretan događaj na Zemlji, događaj čiji je koren položen duboko kao oni događaji opisani danas, i povezan sa uzrocima koji se protežu široko preko Zemlje - s obzirom na takav događaj apsolutno je ispravno reći da se čak i u konkretnom slučaju može dati naznaka vremena. Sigurno bi bilo moguće da okultista da takvu naznaku. Ali druga strana pitanja je: da li je dopustivo da se takva naznaka da? - Za onog ko je suočen sa okultnim tajnama spolja će izgledati samo po sebi jasno da bi odgovor bio: „Da“! A ipak je istina da je s

obzirom na takve događaje zapravo dva ili tri puta u bilo kom veku - najviše, dva ili tri puta - bilo moguće da se bilo kakvo predviđanje može objaviti iz centara inicijacije. Jer morate se setiti da su te stvari povezane sa karmom čovečanstva kao celine i ako bi, na primer, u jednom slučaju bile izbegnute nužno bi se pojavile na nekom drugom mestu u različitom obliku. Samo proricanje ne bi promenilo ništa. I samo pomislite kakva bi to bila strašna povreda karme Zemlje kao celine ako bi se usvojile ljudske mere za sprečavanje takvih događaja. Reakcija bi takođe bila tako strašna, tako nasilna, da bi jedino u veoma retkim i izuzetnim slučajevima visoki posvećenik, predvidevši zemljotres, mogao to koristiti da pomogne sebi ili onima bliskim njemu. S punim znanjem morao bi se suočiti sa svojim krajem, samo je po sebi jasno! Jer ove stvari koje su upletene u karmu čovečanstva hiljadama ili milionima godina ne mogu se paralisati merama usvojenim tokom kratkog perioda evolucije. - Ali ima još toga da se doda.

Rečeno je da je baš ova tema jedna od najtežih u okultnom istraživanju. Daleko je lakše znati nešto o astralnom svetu, svetu Devahana, čak i o najudaljenijim planetama, nego o unutrašnjosti Zemlje. Mnoge stvari koje se mogu čuti su čiste besmislice, jer je, kako kažem, to jedna od najtežih tema u okultizmu. Isto važi za stvari povezane sa elementarnim katastrofama. I iznad svega morate shvatiti da vidovitost nije stvar samo sesti, uvesti konkretno stanje, a zatim govoriti o onom što se događa u celom kosmosu, sve do najviših sfera. To nikako nije tako. Verovati bilo šta takvo bilo bi isto tako „pametno“ kao i reći: „Vi imate sposobnost opažanja u fizičkom svetu; ali zašto, kada je došlo 12 sati i vi ste sedeli u vašoj sobi, niste bili zaprepašćeni, niti ste videli šta se dogodilo oko reke Špreje u taj čas?“ Postoje prepreke za vidovnjaštvo. Ako bi vidovnjak, o kome se radi u 12 sati otišao u šetnju, verovatno bi video šta se dogodilo. Nije takav slučaj da su svi svetovi odmah otkriveni kroz samu rešenost da se u sebi uvede potrebno stanje. Vidovnjak mora naći svoj put do događaja i istražiti ih, a ovakva istraživanja su najteže vrste jer su prepreke najveće. - Možda bi se sada moglo nešto reći o tim preprekama.

Ako čovek može da ide okolo na svoje dve noge, te sposobnosti ga možete lišiti ne samo amputirajući mu noge, već takođe i zatvarajući ga u ćeliju; tada više ne može da se kreće okolo. Na isti način postoje prepreke za okultno istraživanje i u domenu o kome govorimo one su neizmerno snažne. Reći ću vam jednu od glavnih prepreka i čineći to upoznaću vas sa tajanstvenim odnosom. Najveća

prepreka okultnom istraživanju u ovom domenu sastoji se od metoda i težnje moderne materijalističke nauke. Bezbrojne iluzije i zablude koje se gomilaju u materijalističkoj nauci današnjice, sva istraživanja koja nisu samo uzaludna već su podstaknuta taštinom ljudi - to su stvari koje s njihovim učinkom u višim svetovima istraživanje ovih manifestacija i slobodno gledanje u viši svet čine nemogućim ili recimo bar ekstremno teškim. Slobodno gledanje je zamagljeno kao rezultat materijalističkog istraživanja sprovedenog ovde na Zemlji. Nikako nije lako doći do korena ovih stvari. Ali samo pričekajte vreme kada će duhovna nauka biti više rasprostranjena i kada kroz njen uticaj materijalističko praznoverje koje prevladava u ovom svetu, bude pometeno! Jednom kada besmislene analogije i hipoteze koje vode do svakakvih nagađanja o unutrašnjosti Zemlje budu odbačene, videćete da kada sama duhovna nauka bude integrisana u karmu čovečanstva, kada nađe put do čovekove duše i kada otuda bude mogla da prevlada suprotstavljene snage i materijalističko praznoverje, kada se bude moglo dalje istraživati sve što je povezano s najljućim neprijateljem čovečanstva, onim bićem koje je okovalo čovekov pogled unutar sveta čula - videćete da će tada biti moguće, čak i spolja, uticati na karmu čovečanstva u smislu da strašni rezultati ovakvih događaja mogu da budu ublaženi. Razlog zašto posvećenici moraju da čute o događajima povezanim sa velikom karmom čovečanstva naći će se u materijalističkom praznoverju ljudi. Mnoga naučna traganja ni na koji način nisu prožeta faustovskom težnjom za istinom, već su potpuno podstaknuta taštinom i ambicijom. Koliko je mnogo naučnih istraživanja promovisano u svetu jednostavno zato što pojedinac traži nešto što će biti njegova vlastita prednost! Ako saberete sve te stvari shvatićete snagu koja sprečava pogled u svet iza spoljašnjih pojava materijalnog sveta. Dok se ova magla ne rasprši neće doći vreme kada će, s obzirom na neke misteriozne manifestacije prirode, koje proizlaze od neprijatelja čovečanstva i ulaze duboko u ljudski život, biti moguće da pomoć - a tada ne u maloj meri - bude data čovečanstvu. Dok ne dođe to vreme nema takve mogućnosti.

Svestan sam da su ova pitanja otišla u pravcu koji nije baš bio na umu onome ko ih postavlja. Ali uvek je sudbina tajne nauke da mora formulirati pitanja na pravi način pre nego što se na njih može dati ispravan odgovor. Ali opet, nemojte misliti da to znači da je tajanstvena veza između zemljotresa i karme čovečanstva tajna koja se ne može istražiti. Može se istražiti, ali postoje razlozi zašto

samo najbanalniji aspekti takvih pitanja mogu da budu predstavljeni današnjem svetu. Neka kroz duhovnu nauku čovečanstvo dosegne znanje da postoji veza iz-među dela ljudi i događaja u prirodi i onda će doći vreme kada će na ove stvari moći da se odgovori onako kako to pitanje zahteva. Duhovna nauka može da prođe kroz mnoge sudbine; njen uticaj može da bude čak i osakaćen, ostajući unutar uskih i ograničenih krugova. Ipak će ona naći put kroz čovečanstvo, biće integrisana u karmu čovečanstva, i onda će biti stvorena mogućnost i za same pojedince da deluju na karmu čovečanstva kao celine.